

Nemzetközi rendészeti szervezetek vezetése 1992–1999

Bevezetés

Vezetői tapasztalataimat természetesen én is itthon szereztem meg. 1972 és 1976 között a Kossuth Lajos Katonai Főiskola (KLKF) csapatfelderítő szakán a szakmai és pedagógiai felkészítésen túl nagyon komoly parancsnoki felkészítést is kaptunk. 1976 és 1981 között Szolnokon mélységi felderítő csoportokat (MN 3458 és MN 3001), 1981 és 1984 között pedig Szombat helyen (MN 9027) egy mélységi felderítő századot vezettem. Ez a nyolc év adta meg számomra az alapokat az emberekkel való hatékony együttműködéshez, és érlelt vezetővé.

Az 1984–1987-es éveket a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián (ZMKA) töltöttem, amely magasabb vezetői beosztásra készített fel bennünket. Innen ismét Szolnokra kerültem, ahol négy éven át egy különleges rendeltetésű (mélységi) felderítő alakulat (MN 3100) törzsfőnöki beosztását láttam el. Itt szereztem meg azokat a gyakorlati tapasztalatokat, amelyek későbbi hazai és külföldi vezetői beosztásaim során rendkívül hasznosnak bizonyultak.

A rendszerváltozás időszaka hozta meg azután számomra a lehetőséget a továbbfejlődésre. A Honvédelmi Minisztériumban 1991-ben létre kellett hozni egy olyan fegyverzet-ellenőrző csoportot, amely a hagyományos fegyverek nemzetközi ellenőrzésével foglalkozott. A csoport állandó és nem állandó tagokból állt, vezetője pedig Forgács László ezredes volt. A beosztások betöltésére pályázatot írtak ki, és előnynek számított a különböző idegen hadseregek haditechnikai eszközeinek, valamint az angol nyelvnek az ismerete. Jelentkeztem, és Forgács ezredes beválogatott a csapatba. Következett egy féléves bentlakásos angol nyelvtanfolyam, amelynek a végén, 1990-ben sikerült megszereznem a katonai szakanyaggal bővített angol középfokú nyelvvizsgát.

Ebben az évben határozta el a Belügyminisztérium (BM), hogy létrehoz egy speciális rendőrségi alakulatot a terrorizmus elleni küzdelemre. Szereték volna parancsnoknak megnyerni Furkó Kálmán¹ őrnagyot, akit érdekelt is a feladat, viszont megkeresett engem, hogy segítsék neki a szervezet létrehozásában. El is készítettük az alakulat létrehozásának és működésének tervét. Jártunk a BM vezetésénél is. Maga a belügyminiszter beszélgetett el velünk, de Furkó Kálmánt a honvédség vezetése nem engedte el, én pedig egyedül nem kellettem. Maradtam tehát, és folytattam a törzsfőnöki munkát.

1991 elején már gőzerővel folyt a fent említett különleges rendőri alakulat létrehozása, amikor is a BM vezetése olyan kéréssel fordult a HM 2. (felderítő) Csoportfőnökség akkori vezetéséhez, hogy segítsenek, és biztosítsanak speciális felkészültséggel rendelkező vezetőket az alakulat számára. Keresztúri László őrnagyot (ma nyugállományú ezredes, az 1. Könyvű Vegyes Ezred alapító parancsnoka) javasolták, aki akkor az alakulat parancsnokának mélységi felderítő helyettese volt, és aki el is ment a meghallgatásra, de nem vállalta el a beosztást, hanem engem ajánlott.

Pár napon belül sor került Túrós András rendőr vezérőrnaggyal egy személyes megbeszélésre, ahol olyan ajánlatot kaptam, amely szinte visszautasíthatatlan volt. (Azonnali előléptetés, a fizetés egyharmadával való megemlése, szolgálati lakás biztosítása Budapesten, a doktori tanulmányaim költségeinek átvállalása, két hónapon belül egy harmincnapos anti-terrorista tanfolyamon való részvétel az Egyesült Államokban).

Ennek ellenére, mielőtt pozitív választ adtam volna, kikértem az 5. hadsereg felderítő főnökének és a többi szolgálati, valamint szakmai elöljáróm véleményét, ugyanis nagyon szerettem volna parancsnokként vezetni a 34. önálló felderítő zászlóaljat. Azt nyilatkozták, hogy jobban járok, ha elfogadom az ajánlatot, mert a jelenlegi parancsnokom még legalább 2–3 évig a helyén marad, nekem pedig nem tudnak parancsnoki beosztást biztosítani.

¹ Furkó Kálmán ekkor, mint közvetlen kollégám a felderítő zászlóalj testnevelő tiszti beosztását töltötte be.

Így lettem tehát katonából rendőr, mélyléségi felderítőből egy speciális rendőri alakulat parancsnokhelyettese.²

ENSZ rendőri vezetői tapasztalatok Kambodzsában (az ENSZ Átmeneti Hatósága Kambodzsában – United Nations Transitional Authority in Cambodia – UNTAC)

1991 második felében az ENSZ főtitkárától felkérés érkezett a BM részére, hogy biztosítson rendőri megfigyelőket a következő évben induló kambodzsai ENSZ-misszió számára. Az akkori országos rendőrfőkapitány, Pintér Sándor r. vezérőrnagy úgy döntött, hogy hazánk 100 fő rendőri megfigyelővel képviselteti magát.

Az RKSZ akkori parancsnoka Berkesi Ferenc r. ezredes. (ma nyugállomány r. vezérőrnagy, a Köztársasági Őrezred volt parancsnoka) a velem való konzultáció után jelölt engem is a kontingensparancsnoki beosztásra. Jelöléssel azonban sem az akkori ORFK személyügyi főnöke, sem az ORFK közbiztonsági főigazgatója nem értett egyet, ezért én ebbe bele is nyugodtam, és belevetettem magam az RKSZ műveleti feladatainak megtervezésébe, megszervezésébe és végrehajtásába.

1992. május 5-én viszont hívatott Berkesi ezredes, és közölte velem, hogy ha vállalom, akkor mégis csak én leszek a kambodzsai kontingensparancsnoka, és hamarosan telefonon keresni fog az ORFK személyügyi főnöke. Végül is a helyettes, Zsinka András r. alezredes (ma nyugállományú r. vezérőrnagy, a BM személyügyi helyettes államtitkára) keresett, hogy a belügyminiszter, Boross Péter nem fogadta el az általuk javasolt kontingensparancsnokot³, és mégis csak nekem kellene a kontingenst kivinni Kambodzsába. Ez tíz nappal a kontingens első csoportjának indulása előtt volt. A feleséggel már az első jelölés alkalmával megbeszéltük a dolgot, így a vele való rövid telefonváltás után igent mondtam.

² Kivonat az Országos Rendőr-főkapitányság vezetőjének 005/402 parancsából (1991. július 29.).

³ A jelölt egy trópusi tapasztalatokkal rendelkező rendőrorvos ezredes volt.

Az igazsághoz hozzátartozik, hogy akkor még csak tíz hónapja voltam rendőr. Valamint az is, hogy a rendőrségnél akkor nagyon kevés vezető beszélt angolul vagy franciául, ami a misszió két hivatalos nyelve volt, az a néhány vezető pedig nem kívánt a beosztásától megválni, még ideiglenesen sem. Így lettem én a kiutazó kontingens parancsnoka.⁴

Nagyon intenzív tíz nap következett. Kiderült, hogy a száz fő pályázat útján már kiválasztásra került, megkapták a felkészítést, a védőoltásokat, sőt az elődömet be is mutatták nekik, mint a kiutazó kontingens parancsnokát.

A kontingens nagyon vegyes önként jelentkezőkből állt. A tagok zöme nagyon gyengén, vagy egyáltalán nem beszélt angolul vagy franciául. 26 fő például a Rendőrtiszti Főiskola 2. évfolyamos hallgatói közül került ki, de jelen voltak a kontingensben a határőrség (hét fő), a nemzetbiztonsági szolgálatok tagjai (tizenhárom fő) és a külügyminisztérium diplomatái (két fő), valamint két rendőrnő is. Az ORFK vezetése egyébként mindent megtett, hogy megfelelő információval és felszereléssel lássa el a kiutazókat, és törődött az itthon maradt hozzátartozókkal is.

A kiutazó első negyven fővel május 9-én az ORFK-n találkoztam először. Május 11-én fogadott Pintér Sándor, és megkaptam az eligazítást, a feladatokat (erkölcs, fegyelem.). A kontingens szervezésével, irányításával, ellátásával kapcsolatos eligazítást nem kaptam, ezért azokat a korábbi tapasztalataim alapján szerveztem meg.

A kiutazást megelőzően a Rendőri Ezred objektumában május 12–13-án sor került a kétnapos összevonásra, ahol megpróbáltam megismerkedni a kijelölt helyetteseimmel (három fő) és a kiutazó kollégáimmal. Akkor még összesen két főt ismertem felületesen a százból. Katonai tapasztalataimat felhasználva és a könnyebb irányítás miatt, szakaszokat és rajokat szerveztem, és a rangidősök közül a tapasztaltabbakat tettem meg vezetőnek.

⁴ A Magyar Köztársaság Belügyminiszterének 001/457. számú utasítása.

Az ünnepélyes búcsúztatás után a csoport első fele (negyven fő) vezetéssel 1992. május 16-án elindult az ismeretlenbe.⁵ Annyi szerencsénk azért volt, hogy akkor még működött Phnom Penhben a magyar nagykövetség Tamás Lajos nagykövet vezetésével, akitől rengeteg segítséget kaptunk a kint tartózkodás teljes időtartama alatt. A május 18-i érkezésünkkor már fogadtak is bennünket a nagykövetségen.

A kambodzsai ENSZ-misszió a szervezet talán legambiciózusabb, többdimenziós művelete volt, elég komoly hatalommal és nagyon széleskörű mandátummal. A polgári adminisztráció létszáma 1 149 fő volt, ami kiegészült 465 ENSZ önkéntessel. Az ENSZ katonai erő kötelékébe 15 547 katonára és 893 katonai megfigyelő tartozott. A misszió költségvetése 6 milliárd USA dollárra rúgott. A misszió vezetője és az ENSZ-főtitkár kambodzsai különmegbízottja Yasushi Akashi japán diplomata volt.⁶

Az ENSZ kambodzsai rendőri komponense egy országos rendőr-főparancsnokságból, 23 tartományi főkapitányságból és 231 járási rendőrkapitányságból állt. Az ENSZ polgári rendőrségét Klaas Roos holland dandártábornok irányította. A 3 359 rendőr megfigyelő 32 nemzetet képviselve teljesítette nem könnyű feladatát. Az átmeneti időszakban akkor négy, különböző párt által irányított, mintegy 50 ezer helyi rendőr működött.⁷

Számunkra az első tíz nap az ENSZ kambodzsai missziója által szervezett felkészítésekkel, a kontingens elosztásával és a csoportparancsnokok kiválasztásával telt el. A 40 főt négy tartományba, azon belül pedig 2–3 fős csoportokba telepítették, Kambodzsra különböző részeibe. Minden tartományi csoport élére kineveztem egy parancsnokot, általában a legmagasabb rendfokozatú személyt. A fővárosban hat fő maradt az egyik helyettesem vezetésével.

⁵ A Magyar Köztársaság belügyminiszterének 001/457. számú határozata. 1992. 05. 14.

⁶ Koops, A. Joachim – Macqueen, Norrie – Tardy, Thierry – Williams, D. Paul (edit.): *The Oxford Handbook of United Nations Peacekeeping Operations*. OXFORD University Press. Oxford, United Kingdom, 2015. 395–407. o.

⁷ Boda József: *Húsz éve történt: ENSZ magyar rendőri kontingens Kambodzsában, 1992–1993*. Belügyi Szemle 2013/5. 123. o.

Fontos kérdés volt a fegyverviselés. Mivel a misszió szabályai szerint „fegyvertelen” rendőri megfigyelői feladatokat láttunk el, a kihozott fegyvereket a tartományi parancsnokságon elzárva kellett tartani, és csak támadás esetén lehetett azokat kiosztani. Az ORFK-tól kapott 9 mm-es Jerikó pisztolyokat nem osztattam ki, hanem a nagykövetség páncéltermébe zártattam el. Az volt egyébként a véleményem, hogy fegyvertelen megfigyelőkre kevésbé fognak majd fegyverrel támadni, és egyébként pedig a mi pisztolyaink a helyiek AK-47-e, M-16-os gépkarabélyai, és a B-40-es gránátvetői ellen semmit sem értek volna. Ezen kívül nagyok sok volt a fiatal, tapasztalatlan rendőr a kontingensben, akiknek biztonsági szempontból nem szívesen adtam volna fegyvert a kezébe. Elég sok kritikát kaptam e miatt a döntésem miatt, de az élet szerencsére engem igazolt. A mi fegyverünk a kék barettsapkára lett.

A pisztolyok tehát maradtak a követségen, azonban, ahogy a biztonsági helyzet romlott, hallgatólagosan támogattam, hogy mindenki rendelkezzen megfelelő önvédelmi (AK-47-e, M-16-os gépkarabély) fegyverrel. Nekem is volt mindkettőből.

Én magam a kontingensparancsnoki beosztás mellett Prey Veng tartomány rendőri vezetését kaptam feladatul. Ekkor még a misszió kezdetén voltunk, ezért amikor a rendőri misszió ír származású műveleti főnöke (Peter Fitzgerald főfelügyelő) – egy csütörtöki napon – átadta számomra a megbízást és megtartotta az eligazítást, csak egy pároldalas tájékoztatót tudott nekem biztosítani a tartományra vonatkozólag. Ezen kívül rendelkezésemre állt tíz indonéz, és tizenkét fülöp-szigeteki rendőr, és vihettem magammal kilenc magyar rendőrt, valamint a szükséges számú terepjáró gépkocsit. Sem térképet, sem tolmácsot, sem híradó eszközt nem tudtak rendelkezésünkre bocsátani. Viszont feladatul kaptam, hogy keddre (május 26.) állítsam fel az ENSZ tartományi rendőr-főkapitányságát. Itt jött jól először a 19 éves katonai tapasztalat.

Első utunk az „ *orosz piacra*” vezetett, ahol sikerült térképet vásárolnunk, bár francia nyelvű volt, de tudtuk használni. Másnap Tamás Lajos nagykövet rendelkezésünkre bocsátotta a nagykövetség tolmácsát, akivel elutaztunk a kilencven km-re lévő tartományi székhelyre, és az illetékes

helyi alpolgármester segítségével lakást és irodahelyiséget béreltünk, valamint találkoztunk a már odaérkezett fülöp-szigeteki kontingenssel.

A feladatot teljesítve kedden a bérelt lakásunk földszintjén már elkezdte működését a tartomány ENSZ rendőr–főkapitánysága, és az első pár hónapban itt működött. Nehezítette a feladatot, hogy Prey Veng tartomány a Mekong folyó fővárossal ellentétes oldalán, a vietnámi határ mentén helyezkedett el, és a folyón közlekedni csak komppal és csak nappal lehetett. Napi jelentéseinket gépkocsival tudtuk elküldeni, de tankolni is csak a fővárosban lehetett.

Pár hónap múlva azonban egy felújított épületben kapott helyet az összes tartományi ENSZ komponens, és már számítógépes rendszeren küldhettük a napi jelentést a központba, valamint műholdas telefonvonallal is rendelkezünk.

Talán már az eddigi információkból is látszik, hogy nem volt egyszerű feladat még sem a száz fős magyar kontingenst, sem pedig egy több mint kétszáz fős ENSZ rendőri köteléket vezetni.

Július közepén megérkezett a kontingens másik fele, és megkezdődött az ő felkészítésük, elosztásuk, a parancsnokok kijelölése, eligazítása. A száz fő 33 különböző helyen, 2–3 fős csoportokba, más és más nemzetiségű parancsnokok alárendeltségébe került. A misszió vezetése azonban ettől függetlenül hangsúlyozta a nemzeti kontingensek parancsnokainak felelőségét a fegyelem fenntartásában.

Arra törekedtem, hogy betartassam a kontingens tagjaival mind a hazai, mind az ENSZ-előírásokat, és hogy mindenkit épségben vigyek majd haza a misszió végén. Sajnos ilyen közel a rendszerváltáshoz elég felhígult a rendőri állomány, és nem túl fegyelmezett kollégákkal kellett ezt a számomra is szinte teljesen ismeretlen feladatot megoldani.

Már júniusban (27-én) bekövetkezett egy szilánkos lábtöréses motorke-rékpáros baleset. Természetesen az egyik fegyelmezetlen, fiatal kollégánk volt a szenvedő alany. Parancsnokként úgy döntöttem, hogy haza kell küldeni. Két célom is volt ezzel a döntéssel. Az egyik, hogy tisztában voltam azzal, hogy egy tábori kórház nem alkalmas ilyen sérülés gyógyítására, a

másik pedig, hogy példát szolgáltatassak arra, hogy a fegyelmezetlenség mivel jár.

Szerencsére az ORFK vezetője minden ilyen esetben helyben hagyta döntéseimet. Mint később kiderült, itthon újra kellett műteni a kollégánk lábát, különben a sérült lába rövidebb maradt volna. Később azután lehetősége volt több más misszióban is bizonyítani. Ezért azután nem lettem igazán népszerű az állomány körében, amit viszont, mint az emberekért felelős parancsnoknak nekem fel kellett vállalnom.

Az első néhány hónapban még három főt küldtem haza fegyelmi ok miatt (cserbenhagyásos gázolás, idült alkoholizmus, parancsmegtagadás), mire kezdett a fegyelem megszilárdulni. Ezen kívül általában kéthavonta felbukkantam egy-egy járási székhelyen, és személyes ellenőrzést hajtottam végre. A misszióban összesen 129 fő magyar rendőri megfigyelő vett részt. Összesen 6 főt kellett idő előtt hazaküldenem, és a kilenc hónapra szóló első vezénylés lejártával még húsz főnek nem javasoltam a kiküldetés meghosszabbítását, elsősorban fegyelmi ok miatt. Két fő pedig egészségügyi okok miatt utazott haza korábban.⁸

Sajnos a biztonsági helyzet miatt is szükség volt a szigorra. 1992 végén a Vörös Khmerek – bár korábban aláírták a békeszerződést – kivonultak a fővárosból, és harcot hirdettek az ENSZ-misszió ellen.⁹

Mit tehettem én, mint kontingensparancsnok a 33 különböző helyen lévő 100 fős magyar kontingens biztonságáért? Ismét a katonai tapasztalataim segítettek. Mivel az embereim nem katonai táborokban laktak, hanem az ENSZ elvárása alapján a helyi lakosoktól béreltek házakat és lakásokat, ezért olyan eljárást kellett kidolgoznom, amely ilyen körülmények között is működött.

A kikerkezés utáni második hónapban végigjártam valamennyi (33) helyszínt, és elrendeltem a tartományi szintű Evakuációs Tervek kidolgozását, amelynek egy példányát számomra meg kellett küldeni. Ez tartalmazta az

⁸ Boda József: I.m. 121. o.

⁹ Az UNTAC teljes vesztesége 82 fő (45 katona, 16 rendőr, 5 civil alkalmazott, 16 helyi alkalmazott) volt. A magyar rendőri kontingens veszteség nélkül tért haza! A kontingenst megtámadó ellenséges erők 2 fő halottat és ismeretlen számú sebesültet vesztek.

evakuációs útvonalakat, az összeköttetés rendjét, a tartalék víz- és élelmi-szerkészletek létrehozását, az egészségügyi biztosítást, az összeköttetés rendjét és minden egyéb fontos információt. Emellett minden ház (lakás) alatt vagy mellett homokzsák fedezékek építésére adtam utasítást. Heti telefonos és havi írásos jelentés írására köteleztem a kijelölt csoportparancsnokokat. Minden incidensről pedig azonnal jelenteni voltak kötelesek.

Természetesen a szerencse is mellénk állt, de valószínű, hogy ezek a szigorú szabályok is hozzájárultak ahhoz, hogy mindenki épségben tért haza. Bár öt alkalommal fegyveres támadás is érte a magyar kontingens tagjait, összesen egy lepattanó lövedék által okozott sebesüléssel és a málária által okozott súlyosabb lefolyású betegséggel fejeztük be a missziót.

Az első magyarokat is érintő támadásra 1993. február 8-án Pursat tartomány Bakan járásának Trapeang Chong nevű falujában került sor, ahol akkor két fő magyar rendőr teljesített szolgálatot. A vizsgálati jelentés szerint éjjel 23.15 órakor 40–50 fegyveres támadta meg a falut. A támadás két órán át tartott, és 47 házat – ebből öt olyan volt, amelyben ENSZ-rendőrök laktak – fosztottak ki, valamint hat polgári áldozatot azonosítottak. Sem a helyi rendőrség, sem az ENSZ-katonaság nem avatkozott közbe. A kollégáink által bérelt házba is behatoltak a támadók, és ki is fosztották, valamint megrongálták az ENSZ-gépjárműveket is. Szerencsére a kollégáimnak sikerült kimenekülniük, mielőtt a támadók elérték a házat, és a helyiek segítségével elrejtőztek a közelben, a támadás végéig. A támadás után az ENSZ-rendőrök nyújtottak segítséget a helyi sérülteknek és a halottak hozzátartozóinak.¹⁰ Amint értesültem az eseményről, azonnal a helyszínre utaztam, és próbáltam a kollégáimat megnyugtatni. Áttekintettem velük a biztonsági helyzetet, valamint utasítottam őket az általuk megtehető biztonsági rendszabályok bevezetésére.

¹⁰ PC/NI/1-6 számú 1993. március 3-án kelt angol nyelvű jelentés a támadás kivizsgálásáról az ENSZ főtitkár külön megbízottja, Yasushi Akashi részére.

Sajnos a párizsi békeszerződés olyan fontos feltételei, mint a hadseregek lefegyverzése, leszerelése, valamint a teljes polgári adminisztráció átvétele, nem valósultak meg. Áldatlan állapotok uralkodtak az ország északi és nyugati részén (Sisophon, Siem Riep tartományokban).

A következő támadásra 1993. április 4-én Siem Riep tartomány Kralanh járásában került sor. A támadók itt éjjel 23 óra után érkeztek, a támadás körülbelül két órán át tartott, és a támadók itt is hasonló fegyverzettel rendelkeztek, mint az előző esetenél. Itt öt fő magyar rendőr szolgált a támadás idején, akiknek sikerült lemenekülni a ház alá épített homokzsák fedezékbe. Ennek ellenére egy fő egy lepattanó lövedéktől enyhébb sérülést szenvedett, két fő pedig a repeszektől és szilánkoktól sérült meg. A házat körülbelül 40 találat érte, a ház előtt parkoló két ENSZ rendőri gépkocsit pedig szitává lötték. A járási székhelyen 10 halottat és 35 sebesültet hagytak hátra maguk után a támadók. A magyar rendőrök helytállását jelzi, hogy itt sem menekültek el a helyszínről, hanem a helyi lakosság segítségére szettek.¹¹ A támadás másnapján a helyszínre utaztam, és a következő éjszakát ott töltöttem a kollégáimmal. Mint a kontingens biztonságáért felelős parancsnok tennem kellett valamit.

Ezért bejelentkeztem az ír nemzetiségű tartományi rendőrfőkapitányhoz, Joseph Dowling felügyelőhöz, akit még az 1991. évi írországi látogatásomkor megismertem. Szerencsére Siem Riep tartomány polgári helyettes vezetője egy magyar diplomata – Jelen János – volt, aki szintén velem jött a megbeszélésre. Közöltem az ír kollégámmal, hogy a magyar kormány felhatalmazásával rendelkezem, arra vonatkozólag, hogy a fegyvertelen magyar rendőröket csak az ENSZ-katonaság által biztosított területekre lehet vezényelni, ezért az embereimet kivontam Kralanh járásból, és csak akkor engedem vissza őket, ha oda ENSZ-katonaságot vezényelnek. Jeleztem azt is, hogy egy hét múlva visszatérek, és ha a biztonsági feltételek adottak, akkor visszaviszem a magyar rendőröket. Nem okoztam neki felhőtlen örömet a döntéssel, írásban kérte a rendelkezésemet, de felelősséget éreztem az embereim iránt, akik így néhány nap pihenőhöz jutottak. Egy héten

¹¹ Pallagi Imre r. őrnagy csoportparancsnok jelentése. 1993. 04. 25.

belül egy szakasz ENSZ-katona érkezett a járási székhelyre. Hozzám pedig egy hivatalos körlevél érkezett, hogy a tartományi parancsnokok a továbbiakban csak az ENSZ-rendőrség műveleti főnökének engedélyével hagyhatják el a szolgálati helyüket, és utazhatnak más tartományokba.

A következő támadásra is áprilisban (10-én) került sor. Ezúttal Sisophon tartományban, a Preah Net Preah járási központban. A támadók itt is az előzőek során leírtak alapján jártak el. Lövöldözésre, fosztogatásra és gyűjtogatásra került sor. Ezen a helyszínen az ENSZ-katonaságot egy holland tengerészgyalogos kommandó képviselte, amelyik csak a támadók elvonulása után körülbelül egy órával volt hajlandó a jól őrzött laktanyát elhagyni, bár rendőreink rádión segítséget kértek tőle. A helyi rendőrség és katonaság sem nyújtott segítséget.¹²

A magyarok által bérelt házat is megtámadták, de itt komoly meglepetés érte őket, mert a kollégáim viszonzták a tüzet, és két támadót a helyszínen lelőttek. Már szinte automatikussá vált, hogy ilyen esetekben azonnal a helyszínre utaztam, és próbáltam gondoskodni kollégáim biztonságáról. Felajánlottam a támadást átéltek számára, hogy áthelyezem őket más, nyugodtabb megyébe, de mindenki maradni akart, amit én tudomásul vettem, és itt is átbeszéltük a lehetséges tennivalókat, mint például azt, hogy a falu szélén bérelt házból a katonai tábor közelébe kell költözni.

A közel egy éve tartó közös munka összekovácsolta a csoportokat, és többségükre nagyon büszke voltam bátor helytállásuk és kitartásuk miatt.

Néhány gondolat az ENSZ (Prey Veng) tartományi rendőrfőkapitányként szerzett vezetői tapasztalataimról

A tartomány ideiglenes rendőr-főkapitányságának felállítása után első feladatnak a tartomány bejárását, a járási kapitányságok székhelyeinek kiválasztását és a helyi rendőri, közigazgatási vezetőkkel való kapcsolatfelvételt tartottam. A megyében körülbelül kétezer fő helyi rendőr teljesített

¹² Az INV/123/93 számú angol nyelvű jelentés a támadásról.

szolgálatot, és a Vietnámmal közös határszakaszon öt határátkelő is üzemelt.

Nehezítette a feladatot, hogy az országban nem voltak helységnévtáblák, és ekkor még nem rendelkezünk tolmáccsal sem. Ismét a katonai tapasztalat segített. A térképen bejelöltem a kiválasztott járási székhelyt és annak távolságát a tartományi központtól. Ezután beállítottam a gépkocsi kilométeróráját és a térképen lemért távolság megtétele után megálltunk. A kambodzsai idősebb generáció beszélt franciául, így sikerült a tartomány feltérképezése.

Közben érkeztek be a különböző nemzetiségű kontingensek. Európából a magyarokon kívül csak bolgár rendőröket és olasz csendőröket vezényeltek a tartományba. Afrikából ghánai és nigériai rendőröket kaptam. Az amerikai kontinensről kolumbiai rendőrök érkeztek. Ázsiából jöttek a legtöbben, bangladesiek, fülöp-szigetekiek, indiaiak, indonézok, japánok, nepáliak és pakisztániak. Képviseletet magukat az arab országok is: algériai, egyiptomi, jordániai és marokkói rendőrök érkeztek. Összesen 17 ország rendőrsége szolgált a tartományban.

Egyedül a helyettesemet nevezték ki központilag, a többiek (több mint kétszáz fő) beosztásba helyezését, járási székhelyekre telepítését nekem és a tartományi rendőr-főkapitányság általam kiválasztott és felállított törzsének kellett megszerveznie.

Sikerült egy olyan módszert választanom, ami azután nagyon jól bevált mind az irányításban, mind a fegyelem fenntartásában. Ez abból állt, hogy minden nagyobb létszámú kontingens parancsnokát járási rendőrkapitánynak (ebből tizenkettő volt a tartományban) neveztem ki, és engedélyeztem számára, hogy a kontingensének egyharmadát magával vigye. Ezen kívül minden kontingensből a legjobb angoltudású rendőrtisztet ott tartottam a tartományi parancsnokságon, valamilyen törzstiszti beosztásban. Körülbelül az ötödik hónap végére sikerült a tartomány valamennyi járásába felállítani az ENSZ-rendőrkapitányságokat, és feltöltésre került a tartományi rendőr-főkapitányság állománya is. Nagyon jó viszonyt alakítottam ki a kontingensek parancsnokaival és a parancsnokságon dolgozó nemzeti képviselőkkel. Ennek köszönhetően nagyon hatékonyan sikerült megoldani

a jelentkező fegyelmi problémákat, amelyek elsősorban gyorsrajtszolgálat vagy a szolgálati feladatok hanyag ellátásából adódtak.

Sajnos előfordult azért néhány súlyosabb ügy, bűncselekmény (prostitúciós hálózat szervezése két fülöp-szigeteki rendőr által) és halálos gépkocsibaleset is (egy bangladesi és egy kolumbiai rendőr életét vesztette gyorsrajtszolgálat miatt).

Sok feladatot adott számunkra az 1993. május 23–28. között tervezett választások előkészítése, a regisztrációs csoportok, külföldi megfigyelők és a szavazóhelyiségek biztonságának megszervezése, majd a szavatok őrzése és a fővárosba szállítása. A választások során a megyében nem történt komolyabb incidens, ezért és az elmúlt hónapok megfeszített munkája miatt az ENSZ rendőri állományának felét szabadságotam. Sokan Thaiföldre, mások a kambodzsai tengerpartra és a fővárosba utaztak. A magyarok közül csak egy fő maradt mellettem.

1993. június 10-én hirdették ki a választások hivatalos eredményét, Norodom Ranariddh herceg pártja, az Egyesült Nemzeti Front egy Független, Semleges, Békés és Kooperatív Kambodzsáért (National United Front for an Independent, Neutral, Peaceful and Cooperative Cambodia-FUNCINPEC) győzelmét, a második helyet a Hun Sen vezette CPP (Kambodzsai Néppárt), a harmadikat a Buddhista Liberális Párt szerezte meg. Megalakult a 120 tagú Nemzetgyűlés, amely Norodom Sihanoukot választotta királynak, Norodom Ranariddh és Hun Sen pedig miniszterelnökök lettek. Azonban a választások eredményét Sihanouk másik fia, Norodom Chakrapong herceg, a Kambodzsai Néppárt vezetője nem fogadta el, és a biztonsági miniszterrel együtt elfoglalták a Mekong folyó és Vietnám közé eső megyéket. Kikiáltották a „*Mekongon túli Kambodzsai Köztársaságot*”, fővárosnak Prey Veng városát választották, ahol én teljesítettem szolgálatot. Csapataik megszállták a hat megyét, elfoglalták a Mekong átkelőhelyeit. Prey Vengbe harckocsizó és gépesített csapatok, valamint helikopterek érkeztek. A Mekongon ágyúszázadok cirkáltak. A területükön lévő ENSZ-személyzetet felszólították, hogy 24 órán belül hagyják el a helyszínt, azután nem garantálják a biztonságukat. Június 12-re összehívtam a járási pa-

rancsnokokat, és meghívtam a helyi rendőrfőkapitányt is, aki némi mellébeszélés után megígérte az ENSZ-parancsnokságok védelmét, amiből azután nem lett semmi, mert másnapra a megyei rendőri vezetők mind eltűntek.

Az ENSZ-alkalmazottak biztonságáért felelős indiai gyalogos század parancsnoka nem volt hajlandó őrséget biztosítani a járási és megyei ENSZ-rendőrparancsnokságok számára, sőt a megyében található egyetlen magaslaton települt rádió átjátszó állomás őrzését is megszüntette. Ennek az lett az eredménye, hogy a helyi lakosság széthordta az ott található felszerelést, és mi a megyében rádióösszeköttetés nélkül maradtunk, amikor arra a legnagyobb szükség lett volna. Szerencsére a vészhelyzeti csatornán a minimális kommunikációt mégis meg tudtuk szervezni. Közben szervezett tüntetések zajlottak a parancsnokságaink előtt.

Amikor segítséget kértem az ENSZ Katonai Szektor parancsnokától, azt a választ kaptam, hogy ha az embereim nem érzik magukat biztonságban, vonjam ki őket a járásokból. Iránymutatást kértem az ENSZ-rendőrség hadműveleti főnökétől, és azt a választ kaptam, hogy én vagyok ott a helyszínen, döntsem el én, mi a helyes. Én úgy döntöttem, kitartunk, ameddig lehet.

Sajnos négy járási parancsnokságot valóban be kellett zárni, mert fegyveresek foglalták el azokat. Természetesen az ott maradt felszereléseinket széthordták vagy megsemmisítették. Néhányan pánikot keltettek, mások pánikba is estek, és engedély nélkül elmenekültek. Egyik járási parancsnok, egy indiai hadnagy egy emberével otthagya a törzsmesterére a parancsnokságot, és bemenekült a fővárosba. Ugyanez történt három algériai csendőrrel és egy ghánai rendőrrel.

A többiek azonban (nyolc járási parancsnokság és a megyei parancsnokság) a helyükön maradtak, és megóvták a rájuk bízott felszerelést, a parancsnokságokat. Voltak nagyon szép példái is a helytállásnak. Tizenegy emberem (nyolc olasz csendőr, két fülöp-szigeteki és egy magyar rendőr), amint meghallották, hogy milyen helyzetbe kerültünk, telefonon jelentkeztek, és visszatértek hozzánk. Mivel a Mekong fontosabb átkelőhelyei le voltak zárva, kisebb kompon és csónakokon az ágyúnaszádokat elkerülve

tudtak csak a folyón átkelni. Azok közül, akik nem mentek el szabadságra, szintén ki kell emelnem a helytállását a bangladesi csoport parancsnokának, aki olyan jó kapcsolatokat épített ki a helyi lakossággal, hogy tőle mindig időben tudtunk arról, hogy mikor és hol várhatók ismét erőszakos megmozdulások, demonstrációk. A jordániai csoport parancsnokhelyettese, egy törzsőrmester pedig addig tartotta a járási parancsnokságot, amíg fegyverrel nem kényszerítették annak feladására, és akkor is először rádión tölem kért engedélyt annak elhagyására, csak azután vonult be a megyei parancsnokságra.

Közben a fenyegetőzések folytatódtak, és már a szállásadóinkat is megfélemlítették, hogy felgyűjtják a házaikat, ha továbbra is szállást biztosítanak nekünk.

Június 15-én délutánra azután megváltozott a helyzet, az elfoglalt megyék sorban átálltak a Hun Sen vezette erők oldalára. Így már aznap délután Chakrapong herceg és csapatai a „köztársaság fővárosát”, Prey Venget elhagyva Vietnámba menekültek. Június 16-ra sikerült a normális élet- és munkakörülményeket helyreállítani. Az ENSZ rendőri vezetése és a hazai országos rendőrfőkapitány is értékelték a helytállásunkat. Sajnos a többi megszállt megyében az ENSZ-rendőrök elhagyták a járási parancsnokságokat, amelyeket azután a felhergelt tömeg tönkretett, sok helyen kifosztották és fel is gyűjtötték azokat.

Sok minden érdekes történet még a kontingens és a megye életében, de helyhiány miatt teljes részletességgel nem tudom visszaadni a Kambodzsában velünk történeteket.

A feladat nagyságrendjét, számbeli részvételünket és az akció összetettségét figyelembe véve talán nem túlzás az *UNTAC-ot a magyar rendvédelmi nemzetközi békefenntartás iskolájának* tekintenünk. Rendőri megfigyelőink a kambodzsai akcióban szereztek nemzetközi békefenntartói tapasztalatokat. Az UNTAC magyar állománya egyfajta gerince lett a későbbi nemzetközi rendőri missziókban részt vevő kontingenseinknek.¹³

¹³ Takács László: ENSZ Átmeneti Hatósága Kambodzsában, 1992. május – 1993. július 28. In: Szabó Miklós (szerk.): A magyar rendvédelmi erők szerepe a nemzetközi béke és

Vezetőként végig az a cél vezérelt, hogy mind a magyar, mind a külföldi kollégáimat élve, épségben tudjam hazajuttatni.

Hazatérésünk után a kontingens kiemelkedő teljesítményt nyújtó tagjai részére (kilenc fő) az 1993. augusztus 27-i, az Országházban megtartott ünnepélyes fogadáson a Magyar Köztársaság elnöke, Göncz Árpád kitüntetésekkel adta át. A Belügyminisztériumban rendezett visszafogadó ünnepségen pedig további 47 fő részesült elismerésben.

A kontingens tagjai közül többen megírták és közreadták az ott szerzett élményeiket, tapasztalataikat. Először a Magyar Tamás által írt *„Rendőrvoltam Kambodzsában, avagy élet és halál Pol Pot országában”* című visszaemlékezést olvashattuk, amely Göncz Árpád köszöntőjével 1998 júliusában jelent meg. Horváth Pál *„A béke szolgálatában”* című 2005-ben megjelent könyve egyik fejezetét szentelte kambodzsai élményeinek. 2012-ben vehettük kézbe az egykori rendőrtiszti főiskolai hallgató, Porzolt Ádám visszaemlékezéseit *„Kambodzsa, mint álom”* címmel. A BM Nemzetközi Oktatási Központ 2000–2009 között évente megjelenő misztikus kiadványában pedig a szemtanú – Takács László – szakavatott tolmácsolásában olvashatjuk az UNTAC misszió rövid történetét.

A mozambiki ENSZ rendőri vezetői tapasztalatok (ENSZ-műveletek Mozambikban – United Nations Operations in Mozambique – UN-MOZ)

A Kambodzsában megszerzett tapasztalatokat használtam fel azután Mozambikban¹⁴, ahol már a déli régió rendőrfőkapitányi beosztását¹⁵ láttam el 1994. január 13. és december 1. között.

stabilizáció megteremtésében. Nemzetközi Oktatási és Válságkezelési Központ. Budapest, 2010. 47–51. o.

¹⁴ Kivonat a Magyar Köztársaság Belügyminiszterének 001/704 számú határozatából. (1994. 01. 13.)

¹⁵ Appointment as Regional Commander, Ref: UNPC/N1/130/94. (18 January 1994) (Régió parancsnoki kinevezés)

1993 végén Zsinka András keresett ismét az országos rendőrfőkapitány nevében és arra kért, hogy vállaljam el egy magyar ENSZ rendőri kontingens vezetését Mozambikban, 1994 elejétől. Jelezttem neki, hogy én nagyon szívesen megyek, hiszen szerettem volna már régen Afrikát megismerni, de kértem, hogy ezt mindenképpen előzetesen beszélje meg az RKSZ parancsnokával, mert nem szeretnék visszaélni a vezetőm jóindulatával, hiszen nemrégén jöttem vissza Kambodzsából.

Sajnos ez nem történt meg. A parancsnokom mástól tudta meg, hogy ismét külszolgálatra jelöltek, és ez azután nagyon komoly konfliktus forrása lett. Odáig jutott az ügy, hogy személyes meghallgatást kellett kérnem az ORFK vezetőjétől, mert a főnököm el akart távolítani az alakulattól. Amikor mégis „*le kellett nyelnie a békát*”, még a főkapitányt is figyelmeztette, hogy ne tegyen olyan ígéretet, amit nem tud majd betartani (mármint az én beosztásban való megtartásom). Szóval nem jó előjelekkel kezdődött a mozambiki felkészülés.

Mozambik 1975. június 25-én nyerte el függetlenségét. A Dél-Afrikai Köztársaság és Rhodesia (ma Zimbabwe) által támogatott Mozambiki Nemzeti Ellenállás (Mozambican National Resistance – RENAMO) azonnal megkezdte harcát a kormánypárt, Mozambiki Felszabadítási Front (Mozambique Liberation Front – FRELIMO) ellen. A polgárháború az 1992. október 2-i béke-megállapodással ért véget.

A közel két évtizedig tartó polgárháborúban az Indiai-óceánhoz vezető stratégiai útvonalakat Zimbabwe, Zambia, Malawi szállta meg. Egymillió volt a halottak száma, 1,5–2 millió ember menekült a környező országokba, az ország gazdasága romokban hevert.

Az ország területét szinte teljes mértékben elaknásították, az utakat, a vasúti közlekedést megrongálták, a hidakat lerombolták. Közigazgatásilag az ország három régióból, ezen belül tizenegy megyéből állt. Az északi régió központja Nampula, a középső Beira, a déli pedig a főváros Maputó.

A mozambiki ENSZ-misszió hivatalosan 1992 decemberében indult. RENAMO kérésére az ENSZ Biztonsági Tanácsa 1993. szeptember 3-i ülés-

sén hozott határozatot Rendőri Megfigyelők (1 144 fő) telepítésére Mozambikba. Az egyenruhás létszám 8 ezer fő volt. A költségvetés 490 millió dollárt tett ki. A misszió vezetője egy olasz diplomata, Aldo Ajjeló volt.¹⁶

Az ENSZ főtitkára fegyvertelen rendőri tanácsadókat, megfigyelőket kért, és a felkérésben az angol nyelvtudáson kívül az is szerepelt, hogy csak tiszteteket várnak. Ezért a kontingens tagjait személyesen választottam ki és készítettem fel a kiküldetésre. A jelentkezőknek pszichológiai, fizikai és orvosi vizsgálatokon is át kellett esniük. Emellett legalább ötéves szakmai és kétéves gépkocsivezetői tapasztalattal kellett rendelkezniük, de számítógép-kezelés is szerepelt a felkészítésben. A gépkocsivezetési gyakorlat azért is nagyon fontos volt, mert Mozambikban az ellenkező oldalon közlekednek. A magyar rendőrök első csoportja (hét fő) vezetésemmel 1994. január 13-án érkezett meg Mozambik fővárosába, Maputóba. Májusban még 13 fő követett bennünket.

Az első hónapok során a fő feladat az ENSZ rendőri erőinek telepítése, majd a mozambiki rendőrség feltérképezése, megismerése, az ellenőrzéshez szükséges teljes körű kapcsolatrendszer kiépítése volt. A helyi rendőri vezetők passzív ellenállása, a képzettség és a felszerelés hiánya, a korrupció és a nagyfokú írástudatlanság miatt nagyon nehéz volt a helyi rendőrséggel való együttműködés.¹⁷

A nemzetközi rendőri erőknek először fel kellett térképezni a helyi körülményeket, a parancsnokságoknak, rendőrállomásoknak alkalmas épületeket, és azokat a megfelelő anyagi-technikai eszközökkel ténylegesen berendezni. Néhány rendőrállomás igen mostoha körülmények között működött. Sokszor még a fővárosban sem volt áram és víz. A misszió elején a munkavégzés feltételei még csak korlátozottan álltak rendelkezésre, nem volt elég számítógép, gépjármű, rádió, berendezési és felszerelési tárgy. Sajnos a misszió felállítása során azzal számoltak, hogy tolmácsokra csak

¹⁶ Koops, A. Joachim – Macqueen, Norrie – Tardy, Thierry – Williams, D. Paul (edit.): I. m. 416–428. o.

¹⁷ Boda József: Rendőri műveletek az afrikai kontinensen. In: Marsai Viktor – Vogel Dávid: Közel Afrikához, A válságkezelés és a stabilizáció lehetőségei és kihívásai a fekete kontinensen. Dialóg Campus Kiadó. Budapest, 2017. 101. o.

minimális létszámban lesz szükség, hiszen nagyon sok rendőri megfigyelő érkezett portugál nyelvterületről, de azzal nem számoltak, hogy ezek a kollégák viszont nem tudnak majd angolul. Így azután komoly nehézségeink akadtak a napi munka során.

A helyi rendőrség eleinte egyáltalán nem volt együttműködő, majd látva a rendőri megfigyelők hozzáértését, érezve segítőkészségét, egyre inkább elfogadott minket. Nem egy esetben csak a nemzetközi rendőri erők hatékony fellépése volt képes megakadályozni a stratégiai útvonalakon létrehozott blokádok megszüntetésével a véres összecsapásokat. A helyi rendőrség demokratikus átalakulásában, az emberi jogok betartásában, a technikai felszereltség és a munkavégzés minőségének javításában nagy szerepet töltött be az ENSZ és a felkészült nemzetközi rendőri erő.

A kérésünkkor az ENSZ-rendőrség megbízott parancsnoka egy nemzetközi missziós tapasztalatokkal rendelkező svéd főfelügyelő, Paul Holmberg volt, aki értékelve a Kambodzsában megszerzett jártasságomat, egy hét után kinevezett a déli régió – a fővárost, Maputót is beleértve – parancsnokává. A régió az ország harmadát ölelte fel, és határos volt Dél-Afrikával és Szvázifölddel. Helyettesem, Varsányi Zsolt r. őrnagyot a maputói főparancsnokságon a Rendőri Megfigyelőerők Gépjármű Szolgálatának vezetőjévé nevezték ki, és még két magyar rendőr szolgált ott különböző beosztásokban.

Holmberg főfelügyelőt rövidesen egy, az egyiptomi titkosszolgálattól érkezett dandártábornok, Ali Mahmoud váltotta fel. A húszfős magyar kontingens 2–3 fős csoportokban az ország kilenc különböző részébe került. A misszió végére teljesítményüknek köszönhetően tízen már különböző parancsnoki és törzsbeosztást láttak el szép sikerekkel.¹⁸

Néhány jellemző eset, amivel régióparancsnokként meg kellett birkóznom.

¹⁸ Soós Károly – Varsányi Zsolt: ENSZ művelete Mozambikban. ONUMOZ, 1994. január 11. – 1994. december 1. In: Szabó Miklós (szerk.): A magyar rendvédelmi erők szerepe a nemzetközi béke és stabilizáció megteremtésében. Nemzetközi Oktatási és Válságkezelési Központ. Budapest, 2010. 52–55. o.

Először itt az ENSZ megyei parancsnokságainak (három megye és a főváros) és azokon belül a rendőrállomások (határrendőr állomások) kiválasztása, létrehozása, személyi állománnyal való feltöltése volt a feladat. A régióban 25 országból körülbelül 264 ENSZ-rendőr és 6 700 helyi rendőr teljesített szolgálatot. Itt is a Kambodzsában már bevált módszereket alkalmaztam. Megpróbáltam minden nemzetből a legjobb angolosokat magam mellett tartani, a rangidősöket, tapasztaltabbakat pedig valamilyen parancsnoki vagy törzsmunkával megbízni. Szerencsére itt már ausztrál, brazil, norvég, osztrák, portugál, svájci és svéd rendőrök is szolgáltak velem, akikre minden körülmények között lehetett számítani. Az általam követett elv az volt, hogy meg kell találni mindenkinél, hogy mihez ért a legjobban és azt szabni számára feladatul. Sikerült az egyiptomi parancsnokunkkal is egy nagyon jó munkakapcsolatot kialakítani. Mikor a leváltott elődjét el akarta küldeni északra, meg tudtam győzni, hogy jobban járunk azzal, ha mellém teszi meg régióparancsnok-helyettesnek. Így sikerült egy komoly szövetségest magam mellett tudnom, aki nem mellesleg a rendőri békefenntartásban is tapasztalt volt. Pár hónap elteltével az ENSZ-rendőrfőnök arra kért, hogy utazzam el az északi régióba egy-két hétre, és az általa oda frissen kinevezett pakisztáni régióparancsnokot vezessem be a parancsnoki munkába.

Sajnos a kormánykatonák és az ellenzéki párt fegyveres csoportjainak leszerelése, a társadalomba való visszailleszkedése nem a megfelelő ütemben és hatékonysággal haladt. Ez azután több alkalommal az alakulatok lázadásához, zendüléshez vezetett.

Egyik ellenőrző utamról visszatérőben azt tapasztaltam, hogy az országot észak-délről átszelő utat eltorlaszolták, és hosszú sorokban álltak a gépkocsik a torlasz mindkét oldalán. Magyar rendőregyenruhában, ENSZ-jelzésekkel felszerelve, ENSZ-rendőri jelzéssel ellátott gépkocsival utaztam. Ezért azután megpróbáltam szót érteni a torlaszt őrző katonákkal, akik közül senki sem akart angolul megérteni. Próbáltam nekik elmagyarázni, hogy a régió ENSZ-rendőri vezetője vagyok, és szeretném megérteni, mi az oka az útzárnak, miben tudnék a segítségükre lenni. Bár nem dohányoz-

tam, de mindig vittem magammal egy doboz cigarettát, amivel megkínáltam őket, és nagy nehezen odahívtak nekem egy tárgyalóképes katonát. Átkísértek az útzáron, és onnan nem messze láttam két helyi tisztet megköztözve a porban fekvő. Egy lombkunyóhoz vezettek, ahol a lázadás vezetői elmagyarázták, hogy a kommandós zászlóalj azért lázadt fel és zárta el az utat, mert a kiadott terv szerint őket már egy hónapja le kellett volna szerelni, és már több mint két hónapja nem kaptak zsoldot. A két gúzsba kötött tisztről kiderült, hogy ők a zászlóaljparancsnok és a hadtápfőnök, akik elszikkasztották a katonák illetményét. Közben odavezettek hozzám egy helyi alezredest is, akit már a mozambiki HM küldött ki, hogy tárgyaljon a katonákkal, de azok megverték és fogságban tartották. Sikeresen meggyőztem a lázadók vezetőit, hogy közben tudok járni az ENSZ katonai parancsnokságánál az érdekükben, és ezután visszakísértek az autómhoz. Érdekes módon ekkor már mindenki angolul mesélte el a sérelmeit. Megnyitották számomra az útzárat, és az ígéretemben bízva átengedtek. Egyenesen az ENSZ katonai parancsnokságára mentem, ahol a katonai parancsnok helyettesével, egy botswanai dandártábornokkal sikerült megértetnem a helyzet komolyságát. Másnap egy közös ENSZ- és helyi katonai vezetőkől álló delegáció utazott a helyszínre, és végrehajtották az alakulat kifizetését és leszerelését. Megindulhatott a forgalom.

A másik érdekes eset is a helyi katonákkal kapcsolatos. Ebben az esetben a fővárosban állomásozó 6. harckocsi dandár katonái lázadtak fel hasonló okok miatt, és zártak le néhány forgalmas utat Maputóban. Az ENSZ vezetése úgy döntött, hogy nem katonákat küld velük tárgyalni, hanem az ENSZ-rendőrfőnök engem utasított, hogy küldjek ki egy járőrt, derítsék ki, mi a katonák követelése. Mint parancsnok úgy éreztem, hogy nincs jogom a rendőreim életét kockáztatni, ezért egy önként jelentkező portugál rendőrrel közösen mentünk el tárgyalni a fellázadt egység képviselőivel. Természetesen ide is vittünk cigarettát, és sikerült meggyőznünk a már eléggé lehiggadt katonákat, hogy az ENSZ és a helyi BM is foglalkozik az alakulat járandóságának kifizetésével és a leszerelésükkel.

Mindkét esetben nagyon hasznosnak bizonyultak a korábbi katonai tapasztalataim, és az, hogy az amerikai terrorelhárító képzés során egy héten át tanultuk a túsztárgyalás fortélyait.¹⁹

A feladat teljesítése során sajnos fegyelmi okok miatt két főt innen is haza kellett küldenem. A kontingens többi tagja viszont becsületesen, lelkiismeretesen látta el ezek között a nehéz, embert próbáló körülmények között is a feladatát. A misszióból 1994. december 8-án tértünk haza. A kontingenst dr. Túrós András r. vezérőrnagy főkapitány-helyettes fogadta. A kiemelkedő teljesítményért miniszteri és főkapitányi elismerésben részesültek a kollégáim. Én pedig néhány napi szabadság után nagy örömmel és várakozással tértem vissza az RKSZ-hez, ahol már az új parancsnok, dr. Bökönyi István r. ezredes fogadott.²⁰

Az 1995-ös évet itthon töltöttem az RKSZ parancsnokhelyetteseként, közben letettem a felsőfokú angol nyelvvizsgát, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen tudományos fokozatot (dr. univ.) szereztem, és teljesítettem az 1000. ejtőernyős ugrásomat is Szolnokon, a régi bajtársakkal.

ENSZ rendőri vezetőként Bosznia-Hercegovinában (ENSZ-misszió Bosznia-Hercegovinában – United Nations Mission in Bosnia and Herzegovina – UNMIBH)

A korábbi két misszióban megszerzett tapasztalatok nagyon jól jöttek Bosznia-Hercegovinában²¹, ahol kilenc hónapig megyei (Prijeđor megye), kilenc hónapig pedig egy régió (Banja Luka régió) rendőri vezetői beosztását²² töltöttem be. A misszióban az 1996 januári, a missziót előkészítő utam

¹⁹ Az ENSZ vesztesége misszióban: 23 katona, 2 rendőr és egy nemzetközi polgári alkalmazott.

²⁰ Dr. Bökönyi István 1999-től a Büntetés-végrehajtás országos parancsnokaként szolgált, és bv. altábornagyként vonult nyugdíjba 2006-ban.

²¹ Kivonat a Magyar Köztársaság Belügyminiszterének 001/538 számú határozatából. (1996. 03. 25.)

²² Appointment Order, No. 032/97. (29 May 1997) (kinevezési parancs)

során újra találkoztam a már Kambodzsában megismert ír főfelügyelővel, Peter Fitzgeraldtal, aki itt az ENSZ rendőri misszióját vezette.

Az UNMIBH alapvető mandátuma a boszniai rendvédelmi szervek megfigyelése és segítségnyújtás volt. Az engedélyezett létszámot 2047 fő ENSZ rendőri megfigyelőben, 254 nemzetközi polgári, és 811 helyi polgári alkalmazottban határozták meg.²³

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa 1995-ben, a Daytoni Megállapodás aláírását követően – az Általános Keretegyezményt aláíró felek kifejezett kérésére – létrehozta az *ENSZ Nemzetközi Rendőri Különítményét* (United Nations International Police Task Force – UN IPTF).²⁴ Ismét ENSZ-felkérés érkezett, és Pintér Sándor r. altábornagy országos rendőrfőkapitány egy ötvenfős kontingens felkészítését rendelte el, de az időközben zajló missziók miatt csak 31 rendőrt sikerült kiállítani, akik a misszió által támasztott magas követelményeknek megfeleltek. Kontingensparancsnoknak ismét engem jelöltek. Őszintén szólva, már nem igazán szerettem volna harmadszorra is otthagyni az RKSZ-nél lévő parancsnokhelyettesi beosztásomat, mert tartottam attól, hogy nem fogok tudni oda visszatérni a misszió befejezése után. Ez irányú aggályaimat jeleztem az országos rendőrfőkapitánynak, aki közölte velem, hogy a boszniai biztonsági helyzet miatt nem akarja másra bízni a kontingent, és garantálja számomra a beosztásom megtartását.

Mit tehet ilyen helyzetben egy beosztott parancsnok? 1996. január 5-től beleegyezéssel az ORFK-ra vezényeltek, az IPTF-be tervezett magyar rendőri kontingens kiválasztása és felkészítése végett. Közben feladatul kaptam a Nyugat-Szaharába és Angolába váltásként induló rendőri kontingensek kiválasztását és felkészítését is.

Rövid előkészítés után február 5. és 10. között Zsinka András és Bálint Ferenc ezredesekkel, valamint egy szerb tolmáccsal Bosznia-Hercegovinába utaztunk, előkészítendő a kontingens telepítését. Azután a magyar rendőri

²³ Koops, A. Joachim – Macqueen, Norrie – Tardy, Thierry – Williams, D. Paul (edit.): I. m. 511–518. o.

²⁴ Boda József: Bosznia-Hercegovina XIX–XX. századi rendvédelmi szervezeteinek történelme dióhéjban. In: Parádi József (szerk.): Ünnepi parergák Ernyes Mihály 65. születésnapja tiszteletére. SZBMRTT. Budapest, 2016. 48. o.

kontingens vezetésemmel 1996. március 10-én elindult a missziós területre (először Zágrábba). A helyzet nagyon bonyolult volt, hiszen három közigazgatás, három rendőrség működött, és három hadsereg nézett egymással farkasszemet. Valamennyi lakott település bejáratát erősen felfegyverzett rendőrök és katonák védték, sok esetben géppuskákkal, páncélozott harcjárművekkel és harckocsikkal megerősítve.²⁵

Az egyhetes felkészítés végén mindannyian megkaptuk a kinevezési parancsokat.²⁶ Ismét 2–3 fős csoportokban, tíz különböző helyre lettünk beosztva. Az én eredeti kinevezésem, mint a magyar kontingens parancsnoka, a misszió központjába, Szarajevóba szólt, törzstiszti beosztásba. Már éppen a felszerelésünket rakodtuk az ENSZ-repülőgépre, amikor futva érkezett egy futár az én új kinevezési parancsokkal, amely a boszniai szerb területen lévő Prijedor megye ENSZ-rendőrfőkapitányi beosztását tartalmazta, Fitzgerald ENSZ-rendőrfőkapitány aláírásával.

Nem volt mit tenni, megszerveztem tehát az utazást Zágrábból Prijedorba. Bár földrajzilag nincs nagy távolság, de akkor az országban minden híd fel volt robbantva. Így először repülővel Szarajevóba, onnan gépkocsival kerülőutakon Banja Lukába, majd Prijedorba utaztunk. Szarajevóban találkoztam Fitzgerald rendőrfőkapitánnyal, és Detlef Buwitt német ezredessel, a törzsfőnökkel, akik közölték velem, hogy rám a terepen van szükség. Az út három napot vett igénybe. Három magyar rendőri megfigyelőt vihettem magammal. Egy hírszerzőt, egy kommandós kollégámat és egy horvátul jól beszélő fiatal rendőrt választottam magam mellé. A fegyvertelen ENSZ-rendőrök biztonságát az Észak-atlanti Szerződés Szervezete Végrehajtó Ereje (North Atlantic Treaty Organization Implementation Force – NATO IFOR) missziójának katonai alakulatai voltak hivatva biztosítani. Banja Luka régióban egy többnemzetiségű hadosztály, angol parancsnokság alatt 13 ezer brit, egy-egy zászlóalj

²⁵ Boda József: A magyar rendőri békefenntartás 20. évfordulóján. In: Szabó Miklós (szerk.): A magyar rendvédelmi erők szerepe a nemzetközi béke és stabilitás megteremtésében. Jubileumi kiadás a magyar rendőri békefenntartás 20. évfordulója tiszteletére. Nemzetközi Oktatási Központ. Budapest, 2009. 9. o.

²⁶ Appointment Order (17. March 1996). (kinevezési parancs)

cseh, holland és maláj katona, valamint egy kanadai század került telepítésre.²⁷ Szerencsére velük kitűnő együttműködést sikerült kialakítani. A régió határán, Okucsányiban, Horvátországban pedig egy magyar műszaki kontingens települt, akikkel szintén nagyon szoros kapcsolatunk volt.

Itt is majdnem ugyanúgy indult a misszió, mint Kambodzsában és Mozambikban. Ugyanis a megyei rendőr-főkapitányságot és a rendőrállomásokat nekem kellett kiválasztanom és felállítanom.

A magyarok mellett amerikai, indiai, ír, maláj, orosz rendőröket kaptam segítségül. Nehezítette a helyzetünket, hogy a helyi szerb rendőrfőnök nem sok hajlandóságot mutatott az együttműködésre. Ráadásul kiderült, hogy a polgárháború idején ő volt az egyik vezetője az omarszkai koncentrációs tábornak, minek okán rajta volt a háborús bűnösök listáján.

Minden korábbi tapasztalatomra szükségem volt, hogy legalább az alapfeladatainkat végre tudjuk hajtani. Emellett feladatul kaptam, hogy derítsük fel, hogy a megyében dolgozó szerb rendőrök közül ki szerepel még a háborús bűnösök listáján. Nagyon ügyesek voltak ezen a téren az ír rendőreim, és igen hasznosnak bizonyult az is, hogy nem árultuk el, hogy a kollégám érti a helyi nyelvet. Néhány hónapon belül megtaláltuk a keresett négy háborús bűnöst, akiket először leszereltek, majd jóval később a Hágai Törvényszék elítélt. Javaslatomra a helyi rendőrfőnököt is leváltották, így az együttműködés is jobb lett. Egyébként őt később, 1997. július 10-én a NATO (IFOR) angol katonái a letartóztatása során agyonlőtték.²⁸

A megyeszékhely körülbelül 10 km-re esett az akkori belső határvonaltól, így szinte mindennaposak voltak az incidensek a két nemzetiség között. Korábban a megye területén működött az omarszkai (bányatelep), a trnopljei és a prijedori (a Keraterm gyár területén) koncentrációs tábor, ahol a szerbek bosnyák és horvát nemzetiségű lakosokat tartottak fogva embertelen körülmények között. Feladatul kaptuk a helyi rendőrségen belül dolgozó háborús bűnösök felderítését és azonosítását. Nagyon komoly biztonsági és szervezői munkát adott számunkra az 1996. szeptember 14-i választások előkészítése,

²⁷ Juhász József – Márkus László – Tálás Péter – Valki László: Kinek a békéje? Háború és béke a volt Jugoszláviában. Zrínyi Kiadó. Budapest, 2003. 181. o.

²⁸ Juhász József – Márkus László – Tálás Péter – Valki László: I. m. 229. o.

ahová 1200 nemzetközi választási felügyelő is érkezett,²⁹ köztük számos magyar is. A választások után kezdődött meg a közös intézmények, köztük a rendvédelmi szervek felállítása is.

Már szeptember 18-án megjelentek nálam az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának (The office of the United Nations High Commissioner for Refugees – UNHCR) munkatársai, akik azzal az ötlettel álltak elő, hogy autóbuszjáratot indítanak a szerbek lakta Prijedor és a belső határ túloldalán lévő, bosnyákok lakta Sanski Most között. A véleményemet kérték, és én elmondtam, hogy ismerve a két nemzetiség közötti szinte kibékíthetetlen ellentétet, még korainak tartom az ötletet, és óvtam őket egy felelőtlen akciótól. Ennek ellenére néhány hét múlva elindították a két fél közötti buszjáratot, és amitől tartottam, be is következett. Az október 22-i járatral nem tért vissza egy idős szerb lakos Sanski Mostból. A prijedori buszállomáson összegyűlt egy nagy tömeg, és túsul ejtette a buszos utat szervező UNHCR alkalmazottat, és a segítségére siető ENSZ-rendőrjárárt, köztük egy magyar rendőrt is. A buszon utazóktól megtudták, hogy az idős szerbet börtönbe zárták a bosnyák oldalon, ezért azt követelték, hogy azonnal hozzuk őt vissza, különben nekünk lesz bajunk. Minden korábban megszerzett tárgyalási tapasztalatomra szükség volt, hogy lecsillapítsam a tömeget, és meggyőzzem őket arról, hogy mindent megteszünk az illető kiszabadításáért. Éjjel félkettőre sikerült mindenkit meggyőzni és hazaküldeni. Szerencsére az új helyi rendőrfőkapitány is segített a helyzet megoldásában. Másnap reggel átmentem Sanski Mostba, ahol sikerült a fogvatartottal és a helyi rendőrség vezetőjével beszélnem. Sajnos a foglyot nem engedték szabadon, hanem a megyeszékhelyre, Bihács városába szállították. Visszatérve, a prijedori rendőrfőnököt és a fogvatartott fiát tájékoztattam, és kértem, hogy fogadjanak ügyvédet, és mi segíteni fogunk, hogy tiszteletes tárgyalásra kerüljön sor.

Éjjel kettőkor hatalmas robbanásokra ébredtem, azt hittem, újra kitört a háború a két fél között az előző napi incidens miatt. Felhívtam az ügyeletes tisztelet, de nem tudott semmit. Éjjel háromkor bementem és megszerveztem a

²⁹ Juhász József – Márkus László – Tálás Péter – Valki László: I. m. 207. o.

felderítést. Mintegy negyven robbanást számoltunk meg. Reggel négyre kiderült, hogy a Prijedortól körülbelül 2 km-re levő, a korábban bosnyákok által lakott Hambarine falu 95 házát és a mecsetet robbantották fel.

A vizsgálat során kiderült, hogy az UNHCR képviselői anélkül, hogy az ENSZ-rendőrséget vagy az IFOR-t tájékoztatták volna, megbeszéltek a helyi szerb rendőrfőkapitánnyal, hogy másnap Sanski Mostból egy buszra való volt hambarine-i lakost áthoznak, abból a célból, hogy a tervezett visszatelepülésük érdekében megnézzék, korábbi házaikat hogyan tudnák újjá építeni. Természetesen a tettesek a mai napig nem kerültek elő, de az világos, hogy kinek állt érdekében a falu újjáépítésének és a bosnyákok visszatelepítésének megakadályozása. Ezek után végre az UNHCR képviselői is megértették, hogy szüneteltetni kell a buszjáratot, és a velünk való együttműködésre is nagyobb hangsúlyt fektettek.

A háborús bűnösök felderítéséért, a tűzhelyzet megoldásáért és a hambarine-i incidens kezeléséért írásos dicséretben részesültünk az ENSZ-rendőrfőkapitánytól, aki a robbantások másnapján a helyszínre küldte tájékozódni az amerikai helyettesét.

Közben Magyarországon 1996 november végén leváltották a rendőrség teljes vezetését, és lemondott az RKSZ parancsnoka is. Én naivan azt gondoltam, hogy 19 év katonai, és 3 év nemzetközi rendőri vezetői tapasztalat birtokában eséllyel pályázhatok az RKSZ parancsnoki beosztásának betöltésére.

Bejelentkeztem tehát az új közbiztonsági főigazgatóhoz, aki többszöri nemzetközi hazatelefonálgatás után hajlandó volt fogadni. Már a beszélgetés elején nyilvánvalóvá tette, hogy semmi esélyem sincs a parancsnoki beosztásra, mivel az ő információi szerint azt sem tudom, mi a különbség a kapitányság és a főkapitányság között (Kambodzsában tartományi, Mozambikban régiós, Boszniában akkor éppen megyei főkapitányságot vezettem). Azzal folytatta, hogy egyébként is azt hallotta rólam, hogy bejárok a Rendőri Ezred büféjébe és mutogatom a dollárral teli pénztárcámat (megjegyeztem, hogy a misszióban német márkában kapjuk a napidíjat), és egyébként is cserbenhagytam az alakulatomat, mert állandóan külföldön vagyok. Szerényen megjegyeztem, hogy én egyik misszióba sem jelentkeztem. De megértettem, hogy

ittthon nem igazán számítanak a tapasztalataimra. Visszatértem tehát Boszniába, és folytattam az ENSZ rendőri vezetése által rám bízott megye irányítását.

1997. január 1-jével az ENSZ-rendőrség országos főkapitánya kinevezett a banja lukai régió főkapitány-helyettesének, majd öt hónap elteltével a régió főkapitányának.³⁰

A régióhoz egyébként hat megye (három szerb, egy bosnyák, egy horvát és egy vegyes bosnyák-horvát) tartozott. A régió ENSZ-rendőrségének állománya körülbelül 650 fő volt, akikkel körülbelül 6 ezer helyi rendőr munkáját kellett ellenőriznünk. A régió területe az ország 41%-át foglalta magában. A boszniai szerbek is két táborra szakadtak. A kormány Paléban székel, míg a köztársaság elnöke, Biljana Plavsics, Banja Lukában.

A parancsnoki beosztást ekkor egy orosz rendőrezredes töltötte be, aki egyébként igen jóindulatú ember volt, de nagyon gyengén beszélt angolul. Ezért azután a havi szarajevói régióparancsnoki értekezletekre vagy az IFOR-ral (SFOR)³¹ kapcsolatos megbeszélésekre engem küldött. Természetesen itt sem unatkoztunk. Napirenden voltak az etnikai provokációk, az egymás elleni támadások, és a szervezett bűnözés (prostitúció, ember- és fegyvercsempészet) is egyre nagyobb méreteket öltöttek. Ezenkívül egy érdekes feladatot is kaptam. 1997. április 12–13-án II. János Pál pápa Szarajevóba látogatott, engem pedig április 11–14. között a szarajevói helyi rendőr-főkapitányságra vezényeltek, hogy felügyeljem a látogatás rendőri biztosításának megszervezését és végrehajtását. Egyetlen komolyabb incidens történt, amikor is a repülőtérről a városba vezető út egyik áteresznél bombát találtak a tűzszerészek, amit azután sikeresen hatástalanítottak. Itt is érdekes és értékes tapasztalatokat szereztem.

Az IFOR/SFOR-csapatok támogatásával sikerült a különböző települések bejáratainál és a belső etnikai határokon telepített útzáratat felszámolnunk, de azért továbbra is sor került komoly provokációkra mindhárom fél részéről. Egy nap kaptam egy papírfecni-re írt üzenetet, amely egy bosnyák börtönben

³⁰ Appointment Order No. 032/97,

³¹ Stabilizáló Erő (Stabilisation Force - SFOR), amely 1996 decemberében váltotta fel az IFOR-t.

tartott szerb ikerpártól érkezett Zsenicából, és az ellenőrzés után kiderült, hogy valós. A Banja Luka melletti SFOR-parancsnoksággal együttműködve kidolgoztunk egy tervet a kiszabadításukra. Közösen hajtottuk végre az ellenőrzést mind a katonai, mind a civil börtönben, de nem találtuk őket. Egy rövid tanácskozás után szétválasztottuk az ellenőrzést, és az újbóli kutatás során sikerült őket megtalálni a civil börtön mögött, egy elhagyott, lepusztult épületben. A kivizsgálás során a bosnyák vezetők elmondták, hogy szerintük a szerbek is tartanak bosnyák foglyokat titkos börtönökben, ezért csereként maguknál tartották ezt a két szerb katonát.

Természetesen a szerbek sem voltak különbek. Már 1997 nyarán jártunk, amikor a határ menti Gradiska városának katolikus plébánosát sorozatos zaklatások, sőt halálos fenyegetések érték. Ő az egész polgárháború idején a helyén maradt a hívei között. Viszont amikor egy reggel a garázsba menet ott kézigránátból készült meglepő robbanócsapdára bukkant, hozzánk fordult segítségért. Aznap éjjel szerveztem egy csak magyarokból álló ENSZ-rendőrfőnököt, akik kimentették őt Zágrába. Minderre egy évvel a Daytoni Békeegyezmény aláírása után került sor.

Természetesen a magyar kontingens tagjait sem hanyagoltam el. Itt is, mint a korábbi missziókban, havonta felbukkantam egy-egy rendőrállomáson, és meglátogattam a magyar rendőröket. Mivel a kiutazás előtt a kiválasztásra és felkészítésre, felszerelésre elegendő idő állt rendelkezésre, és a kollégáim előtt világos volt, hogy mit várok el tőlük, nem találtam súlyosabb problémát. Apróbb fegyelemsértések, mint szabálytalan öltözet vagy borotvátatlanság fordultak elő. Egy év elteltével lehetőséget kaptunk 3 hónap hosszabbításra, amit mindenki számára engedélyezni javasoltam.

1997. május 6–8. között meglátogatott bennünket Forgács László r. vezérőrnagy, az új országos rendőrfőkapitány vezette küldöttség. Ő volt az első, aki az ORFK vezetőjeként missziós területen tett látogatást! A küldöttség tagjaként Ernyes Mihály r. dandártábornok és Zsinka András r. ezredes kísérték el őt. A magyar kontingenssel a zágrábi kiképző központban fogadtuk, ahol egy állománygyűlés keretében értékelte az elvégzett munkát, elismeréseket adott át, és négy főt soron kívül elő is léptetett. A látogatás során fogadta a delegációt Horvátország és a Boszniai Szerb Köztársaság belügyminisztere,

valamint az ENSZ IPTF rendőrfőkapitánya. A látogatás végén a horvát–magyar határnál búcsúzásként azt mondta nekem, hogy országos főkapitányként ez volt a legszebb három napja, mivel itt csak jót hallott a magyar rendőrökről!

Közben az ország készülődött az őszi helyhatósági választásokra. A Kara-dzsics vezette pálei kormány és a Szerb Köztársaság elnöke, Plavsics között teljesen elmérgesedett a helyzet.

1997. augusztus 17-én éjjel az elnök testőrsége, Dragan Lukacs r. őrnagy³² parancsnok vezetésével elfoglalta a megyei főkapitányság épületét. Hajnalban értesített engem, hogy a szerb titkosrendőrség, amely az épület legfelső emeletén kapott helyet, lehallgatta az elnök asszony telefonját, és ők a több száz kazettát lefoglalták, és át akarják nekem adni. Rögtön értesítettem az SFOR hadosztályparancsnokságát, és fegyveres segítséget kértem, majd a helyszínre mentem a már mozgósított fegyvertelen ENSZ-rendőreimmel. Az épületet közben körbevették a pálei vezetéshez hű banja lukai megyei rendőrfőkapitányság erői. Az SFOR-csapatok megérkezéséig sikerült a feleket nyugalomra intennem, és megszerveztük a kazetták helikopteres szállítását a szarajevói ENSZ-központba. Közben Plavsics elnök asszony hívatott, és arra kért, hogy egyelőre ne adjuk vissza a megyei rendőr-főkapitányság épületét a Páléhoz hű szerb rendőröknek, mert saját emberét szeretné kinevezni a megye élére. Megbeszéltük, hogy még körülbelül 24 órán át tudom az időt húzni, de azután nem tehetek mást, vissza kell őket engednem a parancsnokságra. Végül is nem sikerült neki olyan rendőri vezetőt találnia, aki ebben a helyzetben vállalta volna a parancsnokságot. Így az SFOR csapatának segítségével Lukacs őrnagy embereit biztonságba helyeztük, és visszaadtuk az épületet az eredeti „tulajdonosának”. Lukacs és csapata okozott még nekünk néhány álmatlan éjszakát a hasonló rajtaütéseivel. Akkor sikerült véget vetni ezeknek, amikor az SFOR hadosztályparancsnokságán műholdas felderítés segítségével megfigyeltük a következő akcióra való indulását és feltartóztattuk, előállítottuk őket.

³² Dragan Lukacs most a Boszniai Szerb Köztársaság belügyminisztere.

A másik, nemzetközi sajtót is bejárt eset 2017. szeptember 8–9. között történt szintén Banja Luka régióban és városban. A választási kampány részeként Páléból a boszniai elnökség szerb tagja, Momcilo Krajisnik és Gojko Klickovic, a Szerb Köztársaság miniszterelnöke választási nagygyűlést hirdetett meg Banja Lukába, és a hozzájuk hű embereket tíz busszal elindították a város felé. Szerencsére idejében értesültünk a várható provokációról, és az SFOR törzsével közösen kidolgoztunk egy részletes biztosítási tervet. A konvojt az SFOR-erők több alkalommal is megállították, és a buszokat minden alkalommal részletesen átkutatták. A városhoz 15–20 kilométerre eső utolsó ellenőrzési ponthoz már csak néhány keményvonalas tüntető érkezett meg, akiket a helyi rendőrség vont ellenőrzés alá. Mint később kiderült, a hegyi utakon még jó néhány Páléhez hű fegyveres érkezett a városba hamis rendszámú gépkocsikkal, azzal a céllal, hogy a nagygyűlés idején – amelyre azután mégsem került sor – elfoglalják a város kulcsfontosságú objektumait. Többségük a Bosna szállodában éjszakázott. Szeptember 8-án éjszaka Plavsic elnök asszony testőrsége körbevette a szállodát, ahol a két fegyveres fél harcra készen állt szemben egymással. A szálloda körül még körülbelül 1500 fős Plavsics elnökhöz hű tömeg gyűlt össze, akik igen zajos demonstrációval követelték a pálei szerbek távozását. Ezúttal az SFOR-parancsnokságtól kaptam értesítést, és velük együtt próbáltuk megfékezni a feleket, amíg Jacques Klein nyugalmazott amerikai tábornok, az UNMIBH misszió vezetőjének helyettese meg nem érkezett a helyszínre. Onnan a helyszínről beszélt mobiltelefonon a szerb elnökkel, Slobodan Miloseviccsel, hogy győzze meg a szállodában tartózkodó felfegyverzett pálei szerbeket (mintegy 80 fő), adják át a fegyvereiket az SFOR-nak, különben fegyveres konfliktusra kerül sor. Biljana Plavsicssal személyesen tárgyalt, és délután sikerült a pálei szerbeket angol páncélozott szállítójárművön épségben az angol bázisra kijuttatni, ahonnan azután visszautaztak Páléba. Az angol táborban azután megnéztem a tőlük elkobzott fegyvereket, amelyekkel egy méretes konténert majdnem megtöltöttek. Így nézett ki akkor és ott egy politikai nagygyűlés.

Sajnos tragikus eseményre is sor került a régióban. A választások utáni napokban egy ENSZ-rendőri delegáció az IPTF rendőrfőkapitányának he-

lyettesének, az amerikai David Kriskovicsnak a vezetésével utazott Szarajevóból Bugojnába, és útközben a rossz látási viszonyok miatt lezuhant. A helikopterbaleset helyszíne a banja lukai régióhoz tartozott, így ennek a tragikus esetnek a kivizsgálásában is tevékeny részt vállaltunk. A gépen 4 fős ukrán személyzet és 12 fő ENSZ-alkalmazott, főleg rendőrök utaztak. A 4 fős személyzet és az utasok közül egy fő túlélte a balesetet.³³

Még a hazautazásom előtti hétre is akadt némi tennivaló. 1997. október 7-én a horvátok elfoglalták a Bosznia-Hercegovinához tartozó Martin Brod határfalut, október 8-án pedig a Banja Lukához tartozó mintegy háromszáz rendőr megpróbálta elfoglalni a Páléhoz hú, Bijeljina-ba települt szerb belügyminisztériumot. Sikerült mindkét konfliktust az SFOR segítségével, rövid időn belül tárgyalásos úton rendezni.

1997 október közepén másfél éves külszolgálat után tértem haza, és megkezdtem a közben összegyűlt szabadságom letöltését. Az október 23-i ünnepség alkalmával a belügyminisztertől „*Díszőrt*” kaptam elismerésül, amelyet a már korábban említett ORFK közbiztonsági főigazgató adott át számomra. Természetesen az RKSZ új parancsnoka is hívatott, és közölte velem, hogy nem tanácsolja, hogy visszatérjek az alakulathoz, mert cserbenhagytam őket, mivel állandóan külföldre járok, de hogy lássam a jóindulatát, fenntartott nekem egy ügyeletes tiszti beosztást, ha mégis ott akarok maradni. Megköszöntem a „*megtiszteltetést*”, de nem kértem belőle.

Bosznia-Hercegovinában az ENSZ-misszió és benne a nemzetközi rendőri munka különböző mandátumokkal egészen 2003-ig folytatódott. Magyarországról 1996 és 2003 között több mint száz rendvédelmi szakértő vett részt ebben a balkáni békefenntartó műveletben. 2003-tól az Európai Unió Rendőri Missziója (European Union Police Mission – EUPM) vette át – már jóval szűkebb mandátummal – a polgári válságkezelői feladatokat. Ez volt az első

³³ Az ENSZ itt a következő veszteségeket szenvedte el: 1 fő katona, 8 fő rendőr és 3 fő helyi alkalmazott.

EU-s rendőri misszió, ahová mint tagjelölt ország hazánk is meghívást kapott, és három rendőri szakértő képviselte a magyar rendőrséget.³⁴

Számomra Zsinka András r. ezredes – akit szerencsére nem váltottak le a többi rendőri vezetővel együtt – nyújtott segítséget, és 1997. november 1-jével kineveztek az ORFK Nemzetközi Rendészeti Akadémia (International Law Enforcement Academy – ILEA) Magyar Titkársága vezetőjének,³⁵ egyben előléptettek ezredessé. A titkárság akkor 7 fővel, osztály jogállású szervezetként működött.³⁶

Viszont a missziótól nem szakadtam el, hiszen mint az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet választási felügyelője a következő négy évben részt vettem a térségben zajló demokratikus választások végrehajtásának biztosításában.³⁷

A Nemzetközi Rendészeti Akadémia Magyar Titkárságának vezetőjeként

1997. december 1-jétől vettem részt az 1995-ben az amerikai és magyar együttműködés eredményeként létrejött Nemzetközi Rendészeti Akadémia (International Law Enforcement Academy – ILEA) munkájában, először mint magyar igazgató (1999. október 1-ig), majd mint a magyar fél helyszíni képviselője és az ILEA elhelyezésére szolgáló rendvédelmi objektum (BM Nemzetközi Oktatási Központ – NOK) vezetője.

A nemzetközi szervezett bűnözés és terrorizmus megelőzésére, a gazdasági menekülthullám kezelésére az amerikai külügyi és rendvédelmi szervek hatékony megoldásokat kerestek. Elhatározás született egy – elsősorban a volt szocialista országok rendvédelmi vezetői számára létesítendő –

³⁴ Boda József: Magyar rendőrök a Balkánon! A magyar rendvédelmi békefenntartás nyugat-balkáni tapasztalatai. In: Ünnepi tanulmányok Padányi József 65. születésnapjára. Hadtudományi Szemle 2019 különszám. 51–64. o.

³⁵ A Magyar Köztársaság Belügyminiszterének 001/2503/1997. határozata. (1997. 11. 11.)

³⁶ A budapesti Nemzetközi Rendészeti Akadémia és Magyarország EU csatlakozása. Belügyi Szemle, LII. évf. 2004/5. szám, 127. o.

³⁷ Letter of Appointment A2.2-S-176. Sarajevo, 16-Nov-97.9

nemzetközi továbbképző intézet felállításáról Európában. Több közép-kelet-európai helyszín megtekintése után a feladattal megbízott akkori Szövetségi Nyomozó Hivatal (FBI) igazgatója, Louis Freeh és az akkori országos rendőrfőkapitány, Pintér Sándor 1994 júniusában megállapodtak a Nemzetközi Rendészeti Akadémia (ILEA) Budapesten történő létrehozásáról, amelyet a két ország vezetője, Bill Clinton amerikai elnök és Horn Gyula, magyar miniszterelnök még az év decemberében jóváhagyott. Amíg Freeh igazgatói beosztásban volt, minden évben meglátogatott bennünket Budapesten. Nagyon a szíven viselte, hogy a budapesti ILEA sikeresen működjön.

Magyarországra a rendszerváltozást követő pozitív politikai és gazdasági változások, a kedvező földrajzi elhelyezkedés, a felajánlott infrastruktúra miatt esett a választás.

Az ILEA 1995. április 24-én az amerikai és magyar kormány közötti megállapodás aláírásának napján nyitotta meg kapuit az első hallgatók előtt, a Böszörményi út 21. szám alatti rendvédelmi objektumban. *„Az Akadémia létrehozásával az alapítók azt a célt tűzték maguk elé, hogy segítséget nyújtsanak a térség újonnan demokratizálódó államainak a nemzetközi bűnözés, különösképpen a pénzügyi és a szervezett bűnözés elleni harc terén jelentkező feladatok magasabb szintű megoldásához.”*³⁸ (Kormányközi Megállapodás) Az ILEA további céljaként annak tudományos központként való működését jelölték meg, ahol lehetőséget biztosítanak a rendvédelemmel kapcsolatos időszerű kérdések megvitatására.

A szervezet éves költségvetését alapvetően az amerikai fél biztosította, amelyet az ILEA Magyar Titkárságának gazdasági osztálya kezel. A magyar fél az épületekkel és a személyzettel járult hozzá a működéshez. Az ILEA tevékenységét megalakulása óta komoly hazai és nemzetközi érdeklődés övezi. Ebben a munkában elévülhetetlen érdemeket szerzett az intézmény első igazgatója, a magyar származású Leslie Kaciban Jr., az amerikai Szövetségi Nyomozó Hivatal ma már nyugállományú kiemelt különleges

³⁸ 165/1996. (XI. 20.) kormányrendelet

ügynöke.³⁹ A képzés ekkor 8 hetes alaptanfolyam keretében indult, és minden tanfolyamon 3-3 egymással szomszédos országból 16-16 fő hallgatót hívtak meg. Két helyet mindig fenntartottak hazánk számára. Évente öt ilyen kurzusra került sor. A 8 hetes tanfolyamokon intenzív gyakorlati és testnevelési felkészítés folyt. Mint magyar igazgató, személyes példát mutatva nemcsak a protokoll rendezvényeken vettem részt, hanem a gyakorlati és a testnevelési foglalkozásokon, valamint együtt teljesítettem a felméréseket a 8. hét végén a hallgatókkal. Az alaptanfolyamokon kívül 3-tól 21 napig terjedő speciális témájú képzéseket is szerveztek. 1998. október 4-én futottam le az első maratoni távomat is.

Bár itt nem lóttak és robbantottak, azért ez a feladat sem volt egyszerű, hiszen sokszor igen eltérőek voltak a magyar és az amerikai fél érdekei. Az is megtörtént, hogy az egyik magyar országos főkapitány-helyettes „*amerikai bérencnek*” nevezett, mert amikor pénzügyi nehézségekkel küzdött az ORFK, el akarták vonni tőlünk az ILEA költségvetését, én pedig részletes jelentésben tájékoztattam a főkapitányt, hogy ez csak a kormányközi megállapodás módosítása után lehetséges. Azt pedig csak azok módosíthatják, akik aláírták (az USA elnöke és a magyar miniszterelnök).

Az ILEA adta lehetőségeket kihasználva, segítettem a magyar rendőrök missziós felkészítésének megszervezésében és a tanfolyamok végrehajtásában, valamint a magyar rendőri vezetők nemzetközi felkészítésében. Az ORFK megbízásából mint rendőri szakértő részt vettem a Magyar Honvédség Békepartnerségi gyakorlatain (Cooperative Lantern) Krakkóban, február 22. és 28. között és Balatonkenesén, május 7. és 15. között.

1998 áprilisában számomra is lehetőség nyílt, hogy látogatást tegyek az FBI washingtoni központjában és a Quanticóban levő FBI Akadémián. Az ILEA amerikai igazgatója jóvoltából ebben az évben lettem tagja a Rendőrfőnökök Nemzetközi Szövetségének (International Association of Chiefs of Police – IACP), és vettem rész először az éves konferenciájukon, Salt

³⁹ A budapesti Nemzetközi Rendészeti Akadémia és Magyarország EU csatlakozása. Belügyi Szemle 2004/5. 125–132. o.

Lake City-ben. Míg korábban csak a konfliktusok sújtotta országokba juttattam el, most lehetőségem volt megtekinteni a modern amerikai nagyvárosokat és a legkorszerűbb rendőri felszerelésekkel ellátott rendvédelmi szerveket.

A budapesti ILEA sikeres működése okán az amerikai külügyminisztérium új ILEA-központok alapítását határozta el. 1999 február közepén fogadtuk a Thaiföld fővárosába, Bangkokba telepítendő ILEA amerikai és thai vezetését, hogy átadjuk nekik a működéssel kapcsolatos tapasztalatainkat.

A két év során, amíg az ILEA magyar igazgatójaként szolgáltam, sikerült a teljes belügyi és rendészeti vezetést megismernem, és értékes nemzetközi kapcsolatokat építhettem ki, elsősorban az amerikai rendészeti szervek munkatársaival, vezetőivel.

Befejezés

A későbbiek során azután még részt vettem néhány nemzetközi szervezet megszervezésében, irányításában.

1999-ben kaptam feladatul az akkori belügyminisztertől, Pintér Sándortól, hogy az ORKF-hoz tartozó kisebb nemzetközi szervezetekből (ILEA, Közép-Európai Rendőr Akadémia –KERA, Nemzetközi Program Iroda – NPI) alakítsam meg a BM Nemzetközi Oktatási központot (BM NOK).⁴⁰ Később a NOK feladata kibővült a rendőri békefenntartói és polgári válságkezelői missziókra történő felkészítéssel, és az EU-csatlakozás után az Európai Rendőr Akadémia (CEPOL) magyar titkárságának működtetésével. Ezért azután abból az indíttatásból, hogy hiteles legyek a missziós felkészítések vonatkozásában, hiszen már hét évet itthon töltöttem, megpályáztam a koszovói ENSZ-misszió rendőri vezetői beosztását (2004).

⁴⁰ A Magyar Köztársaság Belügyminiszterének 001/1874. számú határozata. (1999. 10. 11.).

A New York-i ENSZ-központban egy bizottság hallgatott meg, amelynek vezetője akkor az ENSZ rendőri főtanácsadója, egy indiai rendőrtábornok hölgy volt, aki gratulált és négyszemközt azt mondta, hogy az én interjúm sikerült a legjobban. Természetesen az ENSZ koszovói missziójának dán vezetője a dán pályázót választotta maga mellé. Nekem „*vigaszágon*” felajánlották a grúziai ENSZ-misszió rendőri főtanácsadói beosztását, amelyet 2004 novembere és 2006 márciusa között töltöttem be.⁴¹

A vezetési feladatok mellett próbáltam átadni az itthon és külföldön megszerzett tapasztalataimat. Részt vettem a Rendőrtiszti Főiskola és vezetőképző intézet oktatói munkájában, valamint a tudományos és tudományszervező munkában. 2000-től folyamatosan publikáltam a BM és a rendvédelmi szervek kiadványaiban.⁴²

2006-ban ezen tapasztalatokat felhasználva készítettem el doktori disszertációm, amelyet a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen 2007-ben védtem meg, „*A rendvédelmi békefenntartás kialakulása, fejlődése, helye és szerepe a XXI. században*” címmel.

A NOK körülbelül 30 fővel, osztály besorolású szervezetként alakult meg, és amikor 2010-ben átadtam a beosztást, a szervezet főigazgatóságként több mint 110 fővel működött.⁴³

A magyar EU-s elnökség idején 2011-ben Pintér Sándor belügyminiszter megbízásából fél éven keresztül a CEPOL Vezető Testületét irányítottam.⁴⁴

A különböző társadalmi szervezetek munkájából is kivettem a részem. Itt most csak azokat sorolom fel, amelyek munkájában a fenti időszakban vettem részt.

⁴¹ A Magyar Köztársaság Belügyminiszterének 001/3176. számú határozata. (2004. november 11.)

⁴² Boda József: Nemzetközi oktatás és képzés a magyar rendvédelmi szerveknél. *Belügyi Szemle* 2001/10. 59–79. o.

⁴³ A Magyar Köztársaság Igazságügyi és Rendészeti Miniszterének 001/47/2010. számú határozata (2010. február 1.)

⁴⁴ Boda József: Az Európai Rendőr Akadémia története a megalakulástól Magyarországon európai uniós elnökségéig. *Belügyi Szemle* 2011/7–8. 10. o.

Alapító tagja (1991), majd 12 éven át (2002–2014) elnöke voltam Magyar Ejtőernyősök Bajtársi Szövetségének, és ebből adódóan 2009-ben egy éven át a tíz tagállamot magában foglaló Európai Ejtőernyős Szövetség soros elnöki beosztását is elláttam. A Magyar ENSZ Társaságnak 1993-tól, a Magyar Rendőrmúzeum Baráti Körének 1997-től, a Nemzetközi Rendőr Szövetség (International Police Association – IPA) Magyar Szekció Hevesi Tagszervezetének 1998-tól vagyok tagja.

Meggyőződésem, hogy valamennyi vezetőnek kötelessége a megszerzett tapasztalatait átadni a következő generáció számára, mind a katedrán, mind pedig írásos formában.